СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 243. — Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 19. жовтня, 1922. — VOL. XXX. — No. 243. — Jersey City, N. J., Thursday, October 19, 1922. — THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН ШУКАЄ ЗБЛИЖЕННЯ З РОБІТНИЧИМИ ЮНІЯМИ

НЮ ОРЛІНС, Луизіяна, 17. жовтня. — Самуель Гомперс, голова Американської Федерації Праці, заявив нині в своїй привітній промові на конвенції Американського Леґіону, що межи зорганізованими в юніях робітниками та межи зорганізованими в Леґіон ветеранами прийде незадовго до зближення.

Гомперс розповідав про вже навязане зближення межи обома організаціями в Атланті та дав до зрозуміння, що подібна кооперація має наступити також по других осередках. Зближення малоби бути навязане в той спосіб, що місцеві організації обох союзів малиб вибирати місцеві спільні комітети.

Бесідник не скривав, що межи робітничими юніями та Американським Леґіоном ще заходить богато ріжниць в ріжних справах біжучої політики, головно в справі винагородження для ветеранів великої війни.

ВЕТЕРАНИ НЕВДОВОЛЕНІ З ПРОГИБІЦІЇ

На ню-орлінській конвенції Американського Леґіону виступав цілий ряд делегатів з острою критикою обовязуючого тепер прогибіційного закона.

Кількох промовців заявилося за резолюцією в користь легкого вина та пива. Внески відослано до спеціяльної комісії, котра ще не виробила резолюції.

ЗРІСТ ОЩАДНОСТИЙ

ВАШИНГТОН, 17. жовтня. — „Контрольор обіжної монети" подав до публичного відома урядовий звіт зі зросту банкових ощадностий за перший піврік 1922. року.

Виходить зі звіту, що перших шість місяців були хочкуди кращі під тим зглядом від послідних шістьох місяців попереднього року. В Злучених Державах зросло, не лишень число вкладчиків, але й сума ощаджених гроший. Дня 30. червня, приміром, число осіб, ощаджуючих гроші в американських банках, виносило 764,085 більше як 30. червня 1921. року. Їх ощадности були о 88,499,000 долярів висші від ощадностий рік тому назад. Того дня всі банки мали ощадностий на 3 міліярди 46 міліонів 54,000 долярів.

Зі зросту числа вкладчиків та суми ощадностий уряд монети робить заключення, що економічне положення краю значно поліпшилося.

СТАНОВИЩЕ АМЕРИКИ СУПРОТИ ЛІҐИ НАЦІЙ

ВАШИНГТОН, 17. жовтня. — З Білого Дому видано пояснення до недавного іменовання американського представника до комісії Ліґи Націй, що має займатися боротьбою проти недуги худоби, званою „антракс" (осоруга, маруда).

Після сього виаснення, Злучені Держави будуть іменувати своїх представників до кождої комісії Ліґи Народів, що буде мати обовязок розбирати справи, дотикаючі Злучених Держав.

ПРОТИВНИКИ ПРОГИБІЦІЇ ЗАЯВЛЯЮТЬСЯ ПРО КАНДИДАТІВ

ВАШИНГТОН, 17. жовтня. — Товариство Проти Прогибіції оголосило публичну заяву про своє становище супроти ріжних кандидатів на становища сенаторів та конгресменів, що стають до осінніх виборів.

Заява попирає всіх кандидатів, що виразно заявилися за обмеженням прогибіційного закона так, щоби в Злучених Державах вільно було вживати легкого вина та пива. Оаких кандидатів згадане товариство начислило 202.

ЩЕ ОДНА ЕКСПЛЬОЗІЯ ВІЙСКОВОГО БАЛЬОНУ

САН АНТОНІО, Тексас, 17. жовтня. — Вибух та пожар знищив найбільший військовий бальон „Сі-2".

Вибух случився в хвилі, як жовніри виводили бальон з бальонової шопи, щоби вживати його для літання. Від пожару потерпіло тяжко 8 жовнірів, що в хвилі вибуху находилися на бальоні.

Знищений бальон не лишень що був найбільшим бальоном американської армії, але мав надаватися найкраще до кермовання в воздусі. Лишень недавно покінчив він щасливо подорож до Каліфорнії й назад. Він коштував уряд коло чверть міліона долярів.

ОРҐАНІЗОВАННЄ МОДЕРНОЇ ЦЕРКОВНОЇ ЮНІЇ

НЮ ЙОРК, 17. жовтня. — Тут відбувається конвенція епископальних священиків, котрі зібралися для зорганізовання „модерної юнії церковників в Америці", котрої члени домагаються для себе права пояснити питання віри згідно з висліддами новочасної науки. Юнія заявляється за повною свободою думки в справах релігії.

ХОЧЕ ОБЄДНАНОЇ БОРОТЬБИ ПРОТИ СОЦІЯЛІСТІВ

НЮ ЙОРК, 17. жовтня. — Др. Н. Батлер, голова Колумбійського університету, заявився в своїй промові відчас отворення школи штуки за обєднанням републиканської та демократичної партій для боротьби проти соціялістів та других радикалів.

МАЙНЕРИ ПИКЕТУЮТЬ ФІРМУ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 17. жовтня. — Майнерська юнія почала нині пикетувати перед канцелярією вуглевої компанії Вервинд-Гвайт Ковл Ко., котра достарчає більшу частину вугля для нюйорських підземних та надземних зелізниць, а котра відмовилася вести зі страйкуючими майнерами переговори про закінчення страйку.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СУД НЕ ЗВАЖАЄ НА ПРОТЕСТИ АНҐЛІЇ

В той самий день, коли анґлійський амбасадор вручив американському департаментови стейту ноту в справі пропозиції розширити три-милевий прибережний округ на 12-милевий так, щоби американські прогибіційні урядники могли арештувати чужі кораблі, находячі не більше, як 12 миль від американського берега, американський федеральний суд в Ню Йорку видав рішення, що прогибіційні урядники не нарушують межинародного права, коли вони арештують чужинецькі корабклі, заняті пачкованнем алькоголю, навіть поза 3-милевим обрубом.

МОДЕРНЕ САМОВБИЙСТВО.

В місті Ратерфорд, Ню Джерзі, найдено в понеділок трупа молодого 21-літнього Джорджа Веста, лежаче на долівці кухні мешкання, котре він займав зі своїми двома сестрами. Слідство, розведене над причиною його смерти, виказало понад всякий сумнів, що він помер від електричного тока, котрий перейшов по його тілі, з електричного чопика, звичайно вживаного до освітлювання комнати. Коло тіла найдено невибаглиі прилади, котрими небіщик спровадив на себе громовину, спричинюючи в той спосіб смерть на місци. Судовий лікар та його лава присяжних суддів видала самогубчу смертю, однак сестри погибшого, котрих він удержував своєю працею, рішучо перечуть такому поясненю трагедії; вони вказують на факт, що їх брат перший раз мав до діла з електричними приладами власне тоді, коли він погиб, і на тій основі припускають, що він погиб при робленню якихсь електричних досвідів своєю невправною рукою.

ДВА СУДИ.

Перед карним стейтовим судом в Брукліні ставав в понеділок один Гері Рейнолдс, котрий мав вбити Гері Бері, члена бандитської шайки. Коли суд оголосив свій присуд, звільняючий підсудимого від вини й кари, присутні на салі розправ жінки, кревні вбитого, напали на підсудимого та булиб його тяжко побили, якби судова служба та поліція не взяла його в оборону.

ПІД КРАКОВОМ ТАКОЖ ГОРЯТЬ ПАНСЬКІ ДВОРИ.

Минулої неділі у Вітковицях під Краковом згорів двір пана Бушинського. Огонь підложили невідомі зачинщики.

КИТАЙСЬКІ ПРИСЯГИ В АМЕРИКАНСЬКІМ СУДІ

Судня Толі з нюйорського стейтового суду мав в понеділок до розглянення рідке питання. Сей суд розбирає справу убийства Ко Лова, національного провідника Китайців з Ню Йорку, за котре тепер відповідає Китаєць Том І. Само собою розуміється що більшість свідків становлять самі Китайці. Коли покликано на переслуханнє першого Китайця, і коли він вже зложив присягу, після американського звичаю держачи одну руку на біблії, а другу піднесену в гору, судья спитався судового переводчика китайської мови, кілько варта така присяга перед китайським „сумлінням. Переводчик заявив, що така присяга для китайського сумління не має найменчого значіння, та що він не буде вагатися збрехати по такій присязі і не буде почуватися до ніякої провини. Судья тоді питає переводчика, а що треба зробити, щоби Китаєць чувся перед сумлінням зобовязаним говорити правду. На се переводчик відповів, щоб колиб так до суду приведено курку, зарізано її в присутности суду тасвідка, і приказано свідкови діткнути курки, вже зарізаної, але як ще з неї не втекло все тепло, то тоді що иннчого: тоді присяга Китайця говорити правду моглаб мати деяку вартість.

Діставши таку відповідь, судья заявив, що американський суд не може бавитися в такі скомпліковані китайські заприсягання. Для нього вистарчає проста американська формула присяги, однак він казав переводчикови пояснити свідкови, що суд не дбає за те, що він собі думає про американську присягу, як довго свідок знає, що на случай кривоприсяги він буде покараний тяжкою довголітною вязницею. Свідок замахав скоренько головою на знак, що розуміє. Переслухання почалися.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ВІДВАЖНИЙ ПЛЯН ПЕРЕСИЛАННЯ СИЛИ ВОЗДУХОМ.

Головний інжинер одної радіової (бездротно-телефонічної) компанії в Ровд Айленд робив недавно спроби з пересиланнем електричної сили воздухом без посередництва дроту. Проби, як каже інжинер випали знаменито так, що дають повну надію, що пересиланнє електрики (громовини) воздухом стане практичною справою вже в дуже близькій будучности.

ПАСАЖИРИ ПОГОРІВЩОГО КОРАБЛЯ ЗАБУЛИ ВЖЕ ЗА ПОЖАР

Як доносить з федерального военного транспортового корабля „Томаса", пасажири та моряки, що плили на корабли „Сіти оф Гонолюлю", поки сей корабель не впав жертвою пожару на повнім океані, вже зовсім забули за свою немилу пригоду, яка могла коштувати неодного з них життя. Як пасажирил на корабли „Томасі" вони забавляються музикою, співами, танцями і іграми.

Одному пасажирови з „Сіти оф Гонолюлю" пожар був справдішне нещасте. Є ним серджант американської армії Леслі Аткинсон, котрий записався на лісті пасажирів під прибраним іменем. Ледво він виїхав з порту, як військовий почтовий уряд розіслав по всіх усюдах бездротні телеграфічні вісти, що він спроневірив з почтового уряду велику суму гроша. Коли „Томас" подав бездротним телеграфом його імя, до капітана „Томаса" зараз наспіла телеграфічна вістка з просьбою арештувати Аткинсона. Капітан сейчас сповнив просьбу властий та відставив арештанта портової поліції в Сен Франциско.

МІЛІОН ДОЛЯРІВ НА ДОПОМОГУ ЖИДІВСЬКИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ

Федерація жидівських філянтропійних організацій розпискала в неділю кампанію на міліоновий фонд для допомоги сих організацій.

ФРАНЦІЯ ХОЧЕ ЗАКЛЮЧИТИ СОЮЗ З МОСКОВСЬКИМИ БОЛЬШЕВИКАМИ

ПАРИЖ, 17. жовтня. — Франція зачинає нову міжнародню політику.

Вона хоче ВІДНОВИТИ ФРАНЦУЗЬКО-РОСІЙСЬКИЙ СОЮЗ, не зважаючи на те, що в Росії зарять тепер большевики.

До Росії їздив недавно Едоард Герріот, посадник города Ліону, яко неурядовий висланник премієра Пуанкаре. По поворті його вже вважають французьким амбасадором в Росії, якого метою є довести до французько-російського зближення і союза.

Орган премієра Пуанкаре, дневник Там, пише вже цілком поважно про потребу скорої віднови французько-російського союза, про те, що слід приняти большевиків до Ліґи Народів, що треба їх допустити до близько-східної мирової конференції і признати права Росії до Дарданелів.

Французькі політики сподіваються відновою союза з Росією здобути силу у відношенню до Німеччини і Великої Британії.

БОЛЬШЕВИКИ ВЖЕ ПІДПИРАЮТЬ „УРЯДОВО" ПРИВАТНИХ КАПІТАЛІСТІВ В РОСІЇ

МОСКВА, столиця Московщини, 15. жовтня. — Большевицький „уряд" знова поступив наперед у признанню приватних інтересів в Росії.

„Совнарком" (совет „народніх" комісарів) видав „декрет", яким дозволив приватним особам вложити свої капітали для основання Торговельно-Промислового Банку.

Ся інституція буде отворена в падолисті сього року.

Висший економічний совет дістане 51% шерів, а трости, синдикати і приватні особи розкуплять шерів на 49%.

Новий банк має фінансувати промисл і перевозові середники. Сей банк не тільки що прийме приватний капітал для основин, але теж забезпечує участь приватним капіталістам в управі банку.

КРОНПРИНЦ ВИРИВАЄТЬСЯ ЗІ СВОЇМИ МУДРОЩАМИ

ЛОНДОН, 17. жовтня. — Тутешня преса помістила лист бувшого німецького престолонаслідника Фрідріха Вільгельма до одної Англічанки, в якому він пише, що Франція хоче розбити велико-британську імперію і заволодіти над Европою. Щоб сьому запобігти, Анґлія повинна підпирати Німеччину і помогти їй скріпитись, бо сильна Німеччина поможе для міжнародньої рівноваги.

ВЕНІЗЕЛОС КАЖЕ, ЩО НЕБАРОМ УСТУПИТЬ З ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ

ЛОНДОН, 17. жовтня. — Грецький надзвичайний посол Елевтеріос Венізелос заявив, що приняв своє теперішне становище лише ізза незвичайно прикрого положення його рідного краю, але небаром він цілком усунеться з громадського життя.

Він зазначив теж, що не годиться з републиканським рухом в Греції і не прийме рішучо становища президента републики.

УТЕЧА ТРАКІЙЦІВ З РІДНОЇ ЗЕМЛІ ПЕРЕД ТУРКАМИ

АДРІЯНОПОЛЬ, Тракія, 17. жовтня. — Від суботи збралось відсі 30,000 Греків і Вірмен, котрі поманДрували на захід. Шлях між Адріянополем і рікою Марицою повен збігців. Ідуть цілі родини з возами, повними домашніх ладунків, і з худобою. Вони не знають, куди їм іти.

Кажуть, що майже усе населення Тракії забереться далі на захід поза ріку Марицу до Греції.

Аліянти, котрі помогли прогнати Тракійців з рідної землі, приглядаються тепер бездольний мандрівці збігців з аеропланів.

З ЦАРГОРОДА ВИТХАЛО 1,200 ФРАНЦУСЬКОГО ВІЙСКА ДО АДРІЯНОПОЛЯ

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 17. жовтня. — Нині виїхало відсі 1,200 французьких жовнірів до Адріянополя, щоб помогти удержати в Тракії порядок підчас уступлювання відтам грецького війска й урядовців.

НІМЕЦЬКІ КОМУНІСТИ АҐІТУЮТЬ ЗА ЗАГАЛЬНИМ СТРАЙКОМ

БЕРЛІН, 17. жовтня. — Німецькі комуністи агітують за генеральним страйком у відповідь на арештоване многих комуністичних лідерів та агітаторів.

Тут ніхто не вірить в успіх сеї агітації.

ЦАРСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ ПОБИТИЙ

ПЕКІН, столиця Китаю (Хін), 17. жовтня. — Війско далекосхідної републики побило війско царського генерала Дітеріхса і заняли місто Нікольск.

„Правительство" Дітеріхса втікло на корабель.

НОВІ РОЗСТРІЛИ. — ДОЛЯ АРЕШТОВАНИХ УКРАЇНСЬКИХ ДІЯЧІВ. — ФРУНЗЕ ЗАСТУПНИКОМ РАКОВСЬКОГО.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ФІНАНСОВЕ БАНКРОТСТВО ПОЛЬЩІ.

Львівська Земля і Воля пише:

Остання сесія першого польського сойму кинула ясне світло на чотиролітню фінансову господарку відбудованої буржуазної Польщі.

Білянс цеї господарки представляється просто і фатально.

З експозе міністра скарбу Ястжембского виходить, що державні розходи Польщі виносять в році 1922 1,155 міліярдів польських марок, а приходи 603 міліярди. Буджетовий дефіцит за рік 1922 виносить пів тисячі міліярдів польських марок.

На покриття цего дифіциту і державних недоборів Польщі запропонував міністер фінансів варшавському соймови такі способи ратунку: 1) позичку в польській краєвій касі позичковій за посередництвом нової емісії паперових марок; 2) розписання нової внутрішної позички; 3) підвищення ріжного роду податків; 4) явне проголошення банкротства, яке має наступити через так звану девалюацію (обниження вартости монети). Сойм ухвалив в більшій частині три перші „жерела", а девалюацію відложено на пізніщий реченець.

У звязку з цею державною фінансовою господаркою Польщі стоїть справа з емісією паперових грошей.

Міністер польських фінансів подав до публичного відома, що Польська Краєва Каса Позичкова пустила в обіг 424 міліярди польських марок в більшій части без законного дозволу і без покриття в золоті, яке посідає ПККП. всего кільканайцять міліонів.

Міністер скарбу зажадав від сойму узаконення цеї незаконної емісії, а надто просив сойм о дозвіл на емісію нових 75 міліярдів марок. Отже незадовго знайдеться в обігу пів тисячі міліярдів паперових польських марок.

Це голі факти і урядові цифри. Їх не зможуть затерти ніякі „научні" фінансові фрази і теорії.

Наслідком цего фінансового положення мусить наступити на основі твердих економічних законів зріст дорожні в краю, дальше задовження польської держави і спадок її марки.

Всі тягарі банкротуючих, бюрократичних, поліційно-мілітарних держав мусить понести в першій мірі працююче населення даної країни і широкі маси консументів.

А яким відгомоном відібеться це важке фінансове положення Польщі на її державному організмі — це покаже найблища будучність.

З ПРИВОДУ ПОХОРОНУ ПОК. О. МИШУҐИ.

Львівська українська ґазета „Слово" пише:

В пятницю 29. вересня с. р. пращала на віки львівська українська громада і ціла Україна артиста-співака Олександра Мишуґу, якого тіло, привезене з чужини, відвезено відси до рідного села Виткова Нового. Зокрема віддало йому останній поклін свідоме українське міщанство, в якого серцях записався Покійник золотими буквами. Дорогий Він українському загалови тим, що й на вершині своеї світової слави, коли всі чужі вважали його за свого, зумів вдержати своє серце українським і не дався заманити чужому блескови. В шумі оплесків не забув про свій народ і не був глухий на його потреби, а все в міру спроможности спішив йому з помічю. Як людина і як артист, в себе між своїми і в чужині між чужими почувався патріотом своеї нації і зазначував це не словами але ділами.

Сам — селянський син з Виткова Нового, радехівського повіта, що в поті чола працював над розвитком свого талану; знав, які скарби криються нераз в нашій сільській чи міщанській дитині; знав, як ізза недостачі матеріяльних средств марнуються талани або кошлявіють і тому всіми силами старався помогти спосібним людям, та болів над тими, що гинули або хоч і розвивались, але в користь наших ворогів. Богато людий завдячує йому, що вийшли в люди собі і світу на славу. Згадаємо лише Крушельницьку, Королевич, Сологубівну і ін.

Богато українських інституцій у Львові і на провінції знаходило підпору в його жертвах. Спомагав головно музичноспівацькі гуртки й інституції, а Інститутови ім. Лисенка у Львові записав, умираючи весь свій доробок. Не забував одначе і про інші цілі, й розуміючи прим., яку вагу для народа мають свідомі ряди власних ремісників та промисловців, він був сталим опікуном і добродієм Ремісничо-Промислової Бурси у Львові. Словом, зрезиґнувавши з власного добра і розкоший життя, яке мимоходом кажучи, стелилось йому колючим терньом, віддав себе і свою славу на услуги свому народови. Ні разу одначе не зневірювався в нього і аж до смерти був певний світлої будучности України. З такою вірою вмер 9. марта, 1922, в Фрибурзі в Німеччині.

Оттимто Він нам такий дорогий, що сам вірив і ділав, і других захочував вірити й ділати на славу і добро України. Вічна Йому память і пером Йому рідна земля, за якою так тужив, умираючи на чужині.

У ЛЬВОВІ ОГОЛОШЕНО НАҐЛІ СУДИ.

Воевода Ґрабовскі оголосив на цілому терені львівського воєвудства наґлі суди на виновників підпалів, рабунку і т. д., яких мається карати карою смерти. Такасама кара жде і тих, що були би співвинними за сі злочини, хочби навіть через їх одобрюванне.

ЩЕ ОДИН ЧЛЕН ГУЦУЛЬСЬКОЇ ДЕЛЕҐАЦІЇ ЗАМОРДОВАНИЙ.

Як доносить польська преса, на Гуцульщині замордовано ще одного члена гуцульської делеґації до Варшави. Блищі інформації будуть подані пізнійше.

ПРИВИТАННЄ УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСУ В АМЕРИЦІ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

Орган Галицького Українського Правительства, віденський „Український Прапор" з 30. вересня с. р. містить отсю статтю:

Невсипуща праця наших братів за Океаном над розбудженнєм національного духа в усіх кругах українського населення а Америці має незабаром увінчатися новим пропамятним ділом. „Обєднаннє Українських Орґанізацій в Америці", заснованнє якого само собою означає зворотний момент у ґромадськім життю й національно - визвольній роботі американських Українців, скликало — як про се ми вже писали — в Філядельфії, Па., Загально-Український Народний Конґрес у Злучених Державах Америки. Таким чином „Обєднаннє" виявить свою національно-творчу активність зараз у перших починах свойого істновання ділом першорядного значіння для української національної справи, на яке нині звертаються очи цілої української еміґрації.

В еміґраційнійнім життю, в тім розкиненню й розпорошенню національних суспільностей на чужоземних просторах, означали такі загально народні конґреси в усіх народів усе й усюди великі визвольні моменти в історії народу як цілости. Вони ставали для бездомних скитальців видимим символом народньої єдности і злуки, символом живучої вітчини. Вони вносили у кволу атмосферу еміґраційного дожидання, розпучливої туги й болючої зневіри благодатну стихію національно- творчої самосвідомости і тривкої віри у кращу будучність. Вони ясували на очах усього еміґраційного громадянства висліди довершеної вже визвольної роботи й накреслювали провідні лінії потрібних ще оконечних праць. Пригадаймо собі тільки далекосяглість кождочасних сіоністичних конґресів. З якоюж зелізною послідовністю йшли їх творці й учасники тим шляхом, яким нині вільно Жидам прямувати до здобутого наново рідного Єрусалиму! Як дуже і як послідовно утверджували сі конґреси жидівський нарід силою ідеалізму Герцлів і Нордавів у непохитній вірі в можливість і конечність його перемоги!

І такимже самим могутнім чинником у нашій боротьбі за визволеннє Рідного Краю треба нам уважати й заздалегідь привитати Українській Конґрес у Злучених Державах.

Обставина. що сей Конґрес скликаний американськими Українцями на американській землі, незвичайно важна. Миж знаємо гаразд, якою великанською опорою, якою спасенною твердинею для нашої визвольної боротьби саме під теперішню хвилю стало українське громадянвто на землі Вашинґтона й Лінкольна. В часі, коли Галицька Земля горить від краю до краю, виснажена, ограблена і скатована ляцьким ворогом до останньої каплі крови, коли Велика Україна конає у смертельних судорогах вбивчого голоду, стоїть американська Україна і її свідоме громадянство незрушимою скалою на сторожі нашої національної справи. Складає на її вівтарі з жертволюбивістю колишніх Гелленів щораз то нові жертви й лепти, уможливлює сама-одна своїми допомогами хід, розмір і постійність національної боротьби, стає угольним каменем для дипльоматичної праці Галицького Уряду в Европі. Не нам і не нині ясувати тут усю велич національної жертвенности Українців на американській землі. Зясує її колись історія людства так, як зясувала всі несмертельні жертви для Рідного Краю, зложені колись мужами Гелляди, жінками Картаґіни й Ґерманії, оборонцями новітньої Греції й Італії або незабутніми героями Сараґосси. Як легенду передаватиме колись історична традиція жертвенний героїзм для нещасної Галицької Землі сих її вірних синів, що колись кидали її з голоду й холоду.

Конґрес має на меті передовсім обновити українське національне життє у Злучених Державах, надати йому одноцілість, зорґанізованість і карність та порядок. Далі бажає він піддати українське громадянське життє в Америці під загальне громадське правліннє й контролю та сотворити центральну українську національну управу в Злучених Державах. Сі питання чисто орґанізаційної натури такіж важні, як і справа помочи Рідній Землі в Европі — з окрема поміч Галичині, яку Конґрес буде в першій мірі розглядати.

Справа орґанізації — се найтраґічнійший бік в. теперішній історії України, почицаючи від періоду князів, кінчаючи на історії останнього часу. Ніколи не була Україна немічним, нездібним до життя національним орґанізмом; але майже все недоставало їй внутрішнього, вповні зрівноваженого ладу. В історії належить колишня Україна князів і гетьманів до сих держав, які розпадалися не так під непереможним напором варварських ватаг, як під впливом вічних міжусобиць у свойому нутрі,— того найстрашнійшого наслідку некарности й незорґанізовання в народі. Се знає нині вже кожда українська дитина і знає вичислити на ізуст тих нещасних засліплених між провідниками колишньої України, які на перекір найтяжшим хвилям в життю народу бачили тільки себе і свій інтерес.

На жаль ся традиційна незорґанізованість і некарність саме в рядах тих українських верств, які хотілиби стати на чолі народу, не перевелася й до нині. Її каламутні трійливі хвилі бють безоглядно навіть об скалу свідомої національної роботи в Америці, намагаються розбити сю останню опору нашої боротьби за волю на кусні й поділитися ними в імя своїх нужденних, дрібних, особистих інтересів.

Ось чому так горячо треба привитати бажаннє Конґресу обновити українське національне життє в Злучених Державах. надати йому одноцілість. зорґанізованість, карність та порядок. Справді повне здійсненнє сеї мети замкне всякій кирині по сей і по той бік Океану раз на все доступ до здорового орґанізму української суспільности в Америці і вона гідно доведе до кінця достойче національне завданнє, вложене на неї теперішньою історичною хвилею.

Мусимо того сподіватися з тим більшою певністю, що тільки й виключно ся поміч, яку устами Конґресу дасть Галицькій Землі Американська Україна, уможливить Галицькому Урядови дальшу боротьбу за незалежність Галицької Держави. Завдяки дотеперішнім доцільним змаганням і широко обоснованій роботі розгорілась нині визвольна боротьба у краю так, що на неї звертає увагу весь світ. Тільки рішуча, з глибин усіх національних сил пливуча піддержка сеї боротьби під теперішню хвилю зможе вже в короткім часі переважити вагу побіди на наш бік. І ціла українська суспільність певна сього, що Конґрес уважатиме піддержаннє сеї епохальної боротьби в краю за волю Рідної Держави своїм найважнійшим завданнєм. Тому Конґрес піддержить її в рішаючу хвилю своєю помічю і своїм авторитетом.

З глибини найкращих дожидань і непохитного довіря до національно-творчої свідомости Конґресу шлемо йому на зустріч наш сердечний привіт і щиро українське: Щасть Боже!

ЗОЛОТІ ЦИМБАЛИ.

(Концерт Укр. Нарорної. Капелі в Ню Йорку 15. жовтня 1922).

Ой, там на горонці,
В золотій коршмонці,
Там грають кобзарі
На злотій цимбалі…

Так починаєсь одна з колядок, які в неділю Українська Народна Капеля під проводом Олександра Кошиця знов запродукувала перед нюйорською публикою — сим разом в великій сали Гіпподрому. Гіпподром містить поверх 5.000 видців чи слухачів, а на його сцені виступає — бувало — і тисячу люда. Часто бувало так, що коли на сцені було людно, то зате амфітеатр світив прогалинами. Вчера було навпаки: амфітеатр був випроданий мало не до останнього місця, а на величезній сцені цвітистою плямою мерехтів невеликий український хор. Мерехтів добірними, згармонізованими красками українських строїв, та мерехтів знов, мабуть ще краще, ще пишнійше, як се було перед десятьма днями у Карнеґі Гол, згармонізованими тонами своїх незрівнаних вокальних продукцій. Се грав знов справді якийсь чародій-кобзар на „злотій цимбалі". Хоч голоси — так і чути було — помучені були щоденними концертами, які хор має вже за собою, але за те хор як цілість запродукувався ще світлійше. Може бути, що на се враженнє вплинула більша ріжноманітність програми, а може також хор отрясся вже з першого враження чужости нового, далекого світа, та відзискав вповні свою свободу і самопевність. А може — і се певне! — почуває він за собою тріюмфи, винесені з найповажнійшого американського університету, Єйл, та з американських Атен — Бостону, де саме корінні анґльо-саксонські Американе нагородили українську пісню, український хор та українського дириґента-чародія френестичними оваціями. Досить, що — усі те кажуть — хор перевисшив учера себе самого з виступу в Карнеґі Гол.

Возьмім хочби „Щедрика" або „Сон і Дрімоту", які співано на обох концертах. Вчера малося враженнє, що вони виходять ще більш по мистецьки, ще більш перфектно, ніж се було за першим разом. Ось зачинає щебетати два-три жіночих голосів, радше сказати, голосочків:

„Щедрик-ведрик!
„Щедрівочки!

До них прискакує кілька нових щебетух:

„Прилетіла
„Ластівочка!

Ось впадає знов кілька голосів:

„Стала собі
„Щебатати…

і пісня росте і росте силою голосів та повнотою акорду наче та весняна ріка, де далі — чим раз більша, чим раз ширша, чим раз могутнійша, щоби знов опісля постепенно змаліти до щебетання весняної ластівочки та загубитись у просторі. Думаю, що вчера не було серед слухачів нікого, хтоби не підпав сему непереможному враженню розвиваючоїся весняної сили та не подивляв сего мистецтва в степенованню, з яким виведено сю діточу щедрівку, якої мельодія—треба замітити—складаєсь дослівно лише з одного такту о чотирох тонах. А що за диво вони з сего вивели?!...

Або „Сон і Дрімота"! Малося враженнє, що слухачі в довгих рядах клонять голови та починають дрімати. Німий хор гладив їх нерви, колисав, заколісував; вони піддавались чарови, неначе малі діти, мріяли певно про ті діточі хвилі, коли їх ще заколісувано, коли не знали журб ні боротьби життєвої, коли були так тихо щасливими і спокійними. Золоті цимбали тихо-тихо гомоніли, великий чародій грав на них і заколісував кількатисячну авдиторію.

Незрівнаний батько-кобзар, Олександер Кошиць, грав на золотій цимбалі. Коли замкнулисьте очі та на хвилю перестали слідити за українськими словами пісні, а всю вашу, увагу звернулисьте лиш на саму музику, ви мали справді враженнє якогось великого і сильного, але рівночасно дуже чутливого, прецізного та високоскомплікованого музичного інструменту. Тому мабуть чужинці, що не розуміють співаних слів та яких вся увага концентруєсь через те на музиці лишень, порівнують сей хор до живого орґану. Порівнаннє — думаємо — ще за слабе. Коли вже порівнувати його з яким інструментом, то хиба з таким, що істнує лише в світі поезії. Ось так і не сходять мені з ума ті „золоті цимбали" старинної колядки. Як вони є чимсь неістнуючим в буденнім життю та істнують лише у святочній уяві, в піднесенім настрою Різдва — так і чимсь майже нереальним являється отсей феноменальний хор — сі „золоті цимбали" різдвяної колядки.

Хор співав сим разом вісімнацять пісень розділених на три виступи. Були ту релігійні псальми, колядки, щедрівки, колисанки, були звичайні любовні пісні, танкові козачки та коломийки — були і козацькі, з закроєм думи. Богатство нашої сільської пісні було тим разом ще краще репрезентоване, ніж на першому концерті.

Почато релігійними псальмами — про св. Варвару „невісту Христову" та про Ангела Хранителя і грішну душу на страшнім суді. Обі псальми такі — здається — поєдинчі, такі собі прості і словами і мельодією і так нам звісні напівом з молодих літ, як ми слухали старечого співу сліпих лірників на „відпусті" чи „храмах" у Зарваниці, Крилосі чи у св. Юра. А однак, що за поважна краса в тих простих піснях, скілько в них релігійної піднеслости, скільки простої, невишуканої, але за те тим сильнійшої поезії. Отсі лірницькі псальми сотками літ слухані міліонами наших предків в примітивній передачі лірників, виховували цілі поколіня нації — чи не більше ніж офіціяльна церковна наука. Здавалобся, в XX-ім століттю вони вже віджили своє. Аж ось ні! Схоплені мистецьким вухом Кошиця — бо се він сам приладив їх на хор — та виведені ним в артистичнім оброблению, вони являються сегодня в віку і країні радіотелеґрафу, мувінґпікчерів, собвеїв та хмародерів, ще сильнішими, ніж були в устах сліпих лірників в тіни лип старих цвинтарів коло рівно старенських церков.

Або знов отся старо-старезна колядка, з якої — і слів і мельодії — так і віє тисячею літ:

„Ой рано, рано, кури запіли.
Ой, дай Боже святий вечір! (рефрен)
„Ой ще раніше Василько устав.
Ой, дай Боже святий вечір!
Лучком забрящав, братів побуджав:
Ой, дай Боже…
„Братіки ставайте, коники сідлайте!
Ой, дай Боже…
Та поїдем в поле по битій дорозі.
Ой, дай Боже…
Ой там назнав я куну в деревії,
Ой, дай Боже…
Куну в деревії, дівку в теремії.
Ой, дай Боже…
Хай вам, братіки, куна в деревії,
Ой, дай Боже…
А мені, братіки, дівка в перемії…
Ой, дай Боже…

Колядка росказує — очевидно — про якогось дружиняка чи може навіть князя з того часу, як старі „Русичі", наші предки, з лука стріляли, на куни полювали. Як звісно, кунами князям дань плачено та куничні шкірки мали значіннє гроша. Колядка каже про „дівку в теремії". „Теремами" звались княжі палати тому тисяч літ, ще за часів Олега, Ольги та Володимира. Форма „в деревії" се нічо инше, як староруське „в древії" від збірного „древіє" (новоукраїнське: „деревя", подібно як „волося" від „волос"). Як бачимо, колядка має найменче тисячу літ за собою. Український Народний Хор вивів її перед нами в обробленю Ступницького. Признаюся, що в перве доводиться мені стрічати з сим музичним іменем, але треба з місця признати, що Ступницький гармонізує дуже інтересно. Те саме треба сказати про другу колядку його укладу:

Жала Улянка шовкову траву
У діброві, під зеленим явором
(рефрен)
Тай утеряла золотий перстінь
У діброві…
Ой, пішла вона лужком-беріжком
У діброві…
Тай пострічала три косарики.
У діброві…

і т. д.

Ступницького оброблення колядкових мотивів тим характеристичні, що в початок і конець композиції він вносить деякі варіяції первісного мотиву, між тим як середущу часть держить майже незмінно в переказуванню чистої мельодії. Се — очевидно — оживляє композицію та робить її приступнійшою для пересічного модерного вуха. Та нашому українському вухови таки ліпше надаються уклади Стеценка. Укр. Нац. Хор запродукував нам учера одну колядку („У Куцівці церкву строять") і одну пісню (про „золоті цимбали") Стеценкового укладу — обі прості, невишукані, але скінчено мистецькі. Стеценко вливає в свої гармонізації — мимо артистичної обробітки — всю первісну простоту оригіналу. Ви ні на хвилю не забуваєте, що се простонародня пісня, а рівночасно чар її підноситься справді тонкою гармонізацією. В тім напрямі Стеценко подібний Кошицеви.

Хор співав кілька Кошицевих обробіток. Деякі з них пульсують таким життєм, такою вервою та гумором, що вся саля оживлялась, нагороджуючи сі коротенькі перлини бурливими оплесками. От возьміть хочби таке:

„Чижичок маленький,
„Женитися має
„Послав, послав орла
„Всю птицю збирати…

і т. д. ціла історія Чужикового весіля. І справді чуємо в хорі весіля: гумор, гамір, гульню, тупотню, дівоцького козачка, дрібушку, парубоцьку метелицю, гопака — все в шаленім темпі... Чижикового весіля!

Але так само високим майстром є Кошиць, коли гармонізує сумовиту пісню:

„Тихо, тихо Дунай воду несе
А ще тихше дівка косу чеше…

Варіянт сеї пісні, оброблений Кошицем, значно відмінний від галицько-буковинського — на мою думку: кращого та богатшого у мельодію і настрій. Але обробітка варіянту мистецька. Так і ввижаєсь вам тихе плесо Дунаю, задума находить на вас. Кошиць мистець навівати настрій на слухачів, а се — думаю — саме артистична ціль музики: давати настрій.

Та найбільш оплесків збирала вчера його обробітка козацької пісні-думи:

„Ой у полі, Баришполі,
„Там сиділи три козаки в неволі…

Провідну мельодію її співав тенор п. Леонів. Його мягкий голос, так і надавався, щоби тим краще виступили всі нюянси чудової мельодії на тлі хорового супроводу. Продукцію, а зокрема соліста, нагороджено бурею оплесків. Хор повторив сю пісню ще раз.

Як на першім концерті зробив нам п. Кошиць милу несподіванку „Верховиною", так тепер знов заскочив нас рівно приємно галицькими „Коломийками" Колесси. Але й американській публиці їх скочне темпо припало до вподоби.

Писати більше ще про останню продукцію Укр. Нац. Хору значилоби ослабляти хиба загальне призваннє повторюваннєм похвал. Тож кінчимо сконстатованнєм, що хор Кошиця здобув Америку вступним боєм. Здобув і нас та полонив. Ввсьє недільний виступ се була одна маніфестація для хору і його славного провідника. Цвіти сипались на естраду, хорови і дириґентови подано серед бурі аплявзу вінок з укр. лентами та пропамятну грамоту, хор витано і пращано громом оплесків. Овація невмовкала властиво цілих три години — з малими перевами. Брали в ній участь не лиш Українці, яких певне була половина публики, але вся саля без розбору.

Між виступами хору співали знов пані Кошец і Слободская — тим разом значно коротше, що і вийшло на користь так їх продукціям, як і цілости продукцій. П-ні Слободская, котра першого разу була недиспонована, співала вчера російських композиторів з великим успіхом та виявила себе знаменитою силою. Тому збирала заслужені оплески. П-ні Кошец докинула до своїх продукцій дві українські пісні. На жаль — акомпаніямент їх пригадував акомпаніямент мурийів знад горішного Нілю. Чому? — святий його знає! Думаємо, що краще вже співати без такого акомпаніяменту або й цілком залишити укр. пісні, а не подавати їх публиці в супроводі отсего друм-друм.

Хор поїхав до Скрентону і дальше. Жаль нам — але інакше годі. Та по сих двох виступах в Ню Йорку ми можемо сказати: сей хор буде епохальним для українства в Америці. Він скаже американській публиці, що Україна се краса, се штука, се сила старої, оригінальної культури, се щось таке, що треба подивляти та чого не мож мішати з чимось другим, коли не хочеться уходити за іґноранта. Але він навчить також дещо і моїх американських земляків: по перше, що ми не такі то парії, щоби нічим не почванились перед чужими людьми, хочби і перед великою Америкою — а по друге, що повагу і признаннє світа здобуваєсь не грубою лайкою, не пустою сваркою, не пустомельщиною, не дрібними завистями, а двома лиш дорогами: великими жертвами життя і крови та великою творчостию людського духа на полях штуки чи знання. Бо світ клонить голову лиш перед величезною траґедією або великим тріюмфом духа.

Л. Цегельський.

ЛИСТ З РІДНОГО КРАЮ

Тернопіль, 21. липня 1922.

Дорогі Земляки!

Тяжка конечність приневолює нас звернутися до наших американських братів і просити о велику поміч для воєнних сиріт подільських повітів, передовсім тернопільського, якими опікується підписана Філія Українського Краєвого Товариства охорони дітей і опіки над молодіжею в Тернополі.

В самім Тернополі удержує згадане Товариство 86 сиріт обох полів, даючи їм мешкання, харчі, одіж, обув, науку та домашнє виховання. Кошти удержання цих сиріт є величезні. В році 1921. виносили вони 3. міліони марок польських а за сей піврік заплатило вже товариство около 4 міліони, а на се зложилася наша вбога суспільність, винищена довголітньою війною яка і до сеї пори ще не скінчилась.

Хоч се є велика заслуга Товариства і нашої суспільности то задача не вся і не цілковито сповнена, бо Товариство немаючи достаточних фондів не є в силі більше зробити.

Передовсім в повіті находиться звиш 3.000 сиріт а бодай третина з них потребує помочі а десята часть повинна находитися в захисту бо є позбавлена і опіки і немає ніякого майна.

Тими жертвами воєнного лихоліття повинно наше Товариство занятися і подати їм помічну руку.

Не можемо однак сего зробити, бо в дотеперішнім захисті не маємо місця, не маємо фондів на удержання більшого числа людей а тим менше на одіж і науку для них. Длятого конечно потреба нам будувати в Тернополі на сиріцький захист новий будинок в якім можна би було помістити бодай 300 сиріт і дати їм все, чого людина до життя потребує. Кошти будови виносити-муть звиш 50,000,000 мп., се є біля 12—15 тисяч долярів. Такої суми наша суспільність не то з цілого повіту але навіть з цілого краю не є в силі зложити і тому звертаємося до Вас дорогі Земляки, і кличемо до Вас о поміч. 15 а навіть 20 тисяч долярів на Ваші відносини не становить великої суми, при добрій волі легко можна таку суму зібрати і в сей спосіб прийти нещасним сиротам, яких батьки полягли в обороні батьківщини, з неоціненою помочію.

Так крім сеї великої потреби маємо ще менші потреби.

Наші сироти в захисті потребують і одежі і обуви і науки, на се все не маємо покладного гроша а мусимо випросити у своєї суспільности. Тож не забуваючи про будову дому на захист, просимо також памятати про біжучі потреби захисту і рівнож помогти нам ті потреби заспокоїти.

Незнаючи Ваших відносин не осмілюємося навіть подавати способів збирання і відсилання жертв для нас, але просимо не зволікати і хотьби малі жертви сейчас нам присилати, бо ми дійсно находимося в дуже пекучій потребі.

Щоденні наші і американські часописи які певно читаєте малюють пречистими красками образ нашого положення і тому сего не робимо, а покликуючись на них віримо, що і се письмо не остане без успіхів, коли зміст його будете передавати з уст до уст і друг друга будете заохочувати до складок на цїли сиріт і опущеної молодіжи на руки нашого Товариства.

Всякі жертви будемо оголошувати прилюдно в часописях, так як чинили ми до сеї пори а імена своїх добродіїв будемо вписувати до пропамятної книги на вічну памятку грядучих поколінь.

Коли Дорогі Земляки прийдете нам з так великою помочію, що Вашими жертвами будемо могли купити або вибудувати дім для захисту, то не завагаємося назвати сей дім Жертвою Американських Українців.

В тій надії, що голос наш не останеться без успіхів, засилаємо Дорогим нашим Землякам в Америці сердечний привіт зі старого краю нещасного і остаємо з правдивим поважанням:

З Виділу Філії Українського Краєвого Товариства охорони дітей і опіки над молодіжею в Тернополі:

Іван Боднар, голова
Т. Демчук, секретар.

(Печать).

Українці і Українки з тернопільського повіту!

Ця відозва звернена до усіх нас, котрі єсьмо в Америці, а походимо з тернопільських сторін. Щоби порозумітися і вибрати комітет для збірки, я прошу негайно відозватися до мене листовно або особисто, щоби не дати заплісніти так важній і пекучій справі. Покажім, що наше серце є на своїм місци та що відчуваємо горе бідних наших сиртят.

Йосиф Нижникевич,
1017 Simpson St.
Bronx, New York, N. Y.

ЗІ СПОМИНІВ ОЛЕКСАНДРА МИШУГИ.

...Мати моя вмерла, коли я мав коло 3-ох літ. Я її цілком не памятаю і нічого про неї не знаю. Виплекала мене найстарша сестра Палазя і виносила на руках, коли я був дитиною і потім, коло 7-го року життя, як я захорував на ноги та повних 16 неділь не міг піднестися, щоби станути просто. Батько мій Пилип, швець у малім жидівськім містечку Виткові Новім, був дуже бідний, мав мало землі, трохи сіножати і шматочок городу, а дітей пятеро. Не міг собі сам дати ради, тай оженився вдруге. Мачуха була досить добра, але потім прийшли її власні діти й ми, пасерби, зійшли на другий плян. Про правильну науку в школі не могло бути й моаи, хоч мій небіщик батько дуже старався, щоб нас хоч трохи вивчити. Сам він, хоч дуже ревний Русин-Українець, не вмів навіть читати по нашому й молився з великої польської „ксьонжки". Батько любив дуже спів і як тільки міг старався й нас, трьох синів, них набожних пісень і коляд. Стягався з останнього гроша й купував книжечки з піснями й польські „кантички" (з колядами) тай учив нас мельодій.

Найліпший голос мав найстарший брат Хведько (батько Луця*), а найбільше музикальних здібностей—як і взагалі до науки—мав середущий брат „Ясьо", себто по нашому Іван (але у Виткові міщане стидалися так себе називати). Мене звали „Александрунь". Я був найменьший і наймізернійший, тож часто діставались мені „долянці" від обидвох старших. Ні сестра ні батько ні мачуха ніколи мене навіть не вдарили, а пестили й голубили, як наименше, слабе ягнятко. Голос я мав невеликий, але по звуку дуже милий. Так мені всі казали. Всі сусіди і знакомі нашого батька любили слухати, як ми у трійку гармонійно виспівували коляди. Хведька 1-ий сопран називали „дишкантом", я йому вторував у терціях, я Ясько відбирав альт у квінтах або секстах. Се справді чудово звучало й ми тоді були найславнійші співаки з цілого Виткова. Батько хотів хоч одного з нас зробити „вченим". Доля випала на Івана і його віддали до дякоучителя Соболти в Павлові, а потім він дістався через знакомих до дяківської бурси при св. Юрі у Львові.

Раз з татом і я поїхав на „відпуст" у день св. Юра до Львова й тоді то почув там мій голос старший дяк Микита Гетман (реґент хору) тай відразу мене і приняли до сеї дяківської бурси. Навчили нот у сопрановім ключі й пізнання такту, — тай небавком я став 1-им сопраном-солістом. Шкільної науки там не було, а мене мучило днем і нічю бажанне дальше вчитись і пізнати загальну науку, а не тільки дяківство. Ми порадилися: я покинув бурсу по 2 р. і перенісся на „станцію" до міста, а батько довозив або посилав через оказію хліб і харч з дому. Се життє, як і те в бурсі святоюрській було дуже, дуже нужденне! Я дивуюсь сам нині, як я міг його перенести, а що я в тій страшній біді не загинув, то хиба чудо Бог сотворив зі мною...

До дому було далеко, — 8 миль злої дороги (се не тепер а давні часи). Харч часто не доходив, грошей я не мав ніяких, терпів голод і бруд, бо не мав навіть грошей на пранбули добрі й любили мене за голос і милий для них спів. Вони вниайшли для мене лекцію у якогось сторожа за 1 з. р. 50 крайц. на місяць; стало трошки лекше, але се була тільки капля в морі моїх потреб щоденного життя. Найгірше давалася моя біда відчути в недостатку шкільних книжок! Я й до нині сього забути не можу! Я завжди вчився на позичених книжках, бо не мав защо купити власних, а батько не міг помогти, бо був дуже бідний і потім зачав слабувати. Небавком умерла мачуха й батько наш в короткім часі пішов за нею. Доля одначе змилувалася над мною: я дістався до Ставропигійської Бурси і там моє положення поліпшилося. Я міг хоч яку-таку школу покінчити. Але я дуже спізнився з наукою. Літа летіли й мені пізно вже було кінчити цілу ґімназію. Тому я перейшов з IV. кляси ґімназіяльної до учительської семінарії у Львові і там скінчив мої педагоґічні науки, здав матуру з дуже добрим успіхом і розпочав учительську практику у школі св. Анни у Львові.

З яким замилуванням я віддавався учительській праці — сього я словами передати не вмію... Я хотів бути правдивим апостолом Христовим. Всі мої мисли, всі мої мрії зверталися туди, до того бідного народу, з котрого я сам вийшов; я день і ніч думав над тим, як можнаб поліпшити його долю... Я був відповідно приготований, мав достаточну свідомість, як вести діти, чого їх учити, як розвивати їх ум з возростом. Я знав досить добре наш обряд, умів зорґанізувати хор як мішаний дівочий так і чисто мужеський, бо тим займався вже а семінарії учительській. Сей хор дуже гарно співав на нашій тихій Службі Божій що-неділі в церкві нашої духовної семінарії. Крім моїх шкільних товаришів брали участь в тім хорі також директор Савчинський і проф. Курилвоич. Я тішився, радів моїли плянами й почував себе дуже щаслиаим, що буду могти стільки добра приспорити для нашого народу... Я переконався, що вмілим співом глибоко відчутою піснею і щирим відданнем значіння слів можна цілковито оволодіти товпами слухачів і защепити в них таку горячу любов до своєї рідної мови, віри і обряду, що тих найдорозших наших сокровищ ніяка сила людська видерти нам не зможе.

З таким переконанням, з таким високолетним ідеалом вступив я в педаґоґічну школу, учився там пізнавати правдиву науку, як розвивається людина з літ дитинних психічно, фізично й морально і з такою непоколибимою вірою вступив на шкільну практику. Але дійсність і реальне приміненне теоретичної науки — завели мої надії. Я побачив і переконався, що „буде всує" мій труд, що я потерпю моє й так слабе здороаве через муку в малій душній клясі, в якій сидїло з 50-ро до 60-ро передміських свавільних дітей і майже їх нічого не навчу, бо ледви 10—12 учнів були спокійні й уважні, а решта — то безнадійні пустяки й невтомлені свавільники...

Я захитався в моїх ідеалах. Тоді инше натхненне повстало в моїм мозку й оволоділо цілковито моїми мислями, всею моєю душею, всім моїм єством. Я постановив стати співаком, оперовим артистом, а до сього заохочував мене мій учитель співу проф. Валерій Висоцький, у котрого я вже перед 2-ма роками зачав учитися співу сольового.

Ще мушу сказати, що тоді, як я практикував, школа св. Анни не мала свого власного будинку, а були кляси порозкидані по ріжних домах жидівських, страшно негіґієнічно увтроених. Я власної кляси не мав, а тльки провадив клясу дир. Чапельського як заступник його, ну й заступав усіх хорих старших учителів. Гонили мене по ріжних клясах і виручувалися мною, бо я дуже добре знав педаґоґіку й умів ясно викладати дітям кождий предмет та уріжнородню вав науку співом і ґімнастикою, що їм дуже подобалося. Я працював щодня по 4—5 годин, а часто 6 годин; плату за се я побирав у львівськім маґістраті в сумі 20 србних ґульденів на місяць. Щоб якнебудь вижити, я мусів вечерами давати приватні лекції, також за дуже марний гріш. Весь мій місячний дохід виносив ледви 38 ґульденів — на мешканне, ціле удержанне й убрання. Я так тоді вихудів, був такий мізерний, що до війська мене не взяли, бо до моєї висоти міра в грудях не відповідала. Тілом я представляв із себе цілковите „ничтожество", але душа в мене і мрії на будучність — були „велитня". Я мав таку вироблену бідою силу волі, що нічого не боявся і вірив у се, що мушу добитися ліпшої долі!

Дуже мені помогли в моїм життю студії з поля педаґоґіки, психольоґії, й естетики. Я любив самотність, давав волю моїм фантастичним мислям, а в грудях відчував якусь вульканічну силу любови до чогось, чого я сам не міг опреділити й окреслити... Я був дуже побожний, бо батько навчив сього й навчив багато-багато молитов і набожних пісень. Я любив досить латину. Раз я вичитав фразу „Alexander Magnue, rex Macedoniae, ulius Philippi fuit", — ну тай я, син Пилипа, взяв собі пізній на память мого батька його імя і перемінив на призвище артистичне, тільки писане по італійськи фонетикою: Filippi.

Світських пісень — сумних, тужливих і патріотичних, я навчився у Львові від шкільних товаришів. Краса природи, погідне зоряне небо, повний ясний місяць, схід червоного сонця, — впливали на мене від самих дитинних літ так радісно, чаруючо, так відривали мої мисли від усього туземного життя, що душа моя переносилася в якийсь инший світ, чисто ідеальний, де тільки сам Бог з Ангелами перебуває... В тих часах моєї півдитинячої фантазії я зачав учитися сольо-співу, а мій проф. Висоцький умів відразу пізнати мою вразливу натуру, відкрив мені таємниці красоти співу і я увесь: душею і тілом віддався йому під опіку і слухав його науки, його рад і вказівок артистичних та переживав у тих студіях розкіш невисказану... Тоді попала мені під руку повість „Faustyna Bordoni" — оповіданне про славну італійську співачку. Було там описане її ціле артистичне життє, всі неймовірні труности, які вона поконала, а при тм і згадки про ріжних славних музиків, як Баха, Страделлю й ин. Я просто діставав горячку, читаючи про ту велику боротьбу з трудностями, а потім про совершенний тріумф, коли вони вже добились до апоґея своєї слави.

Раз, коли я був ще в Бурсі Ставропигійській, прийшов там „ганделес" і я йому продав стару камізельку за 25 кр., а сі гроші були мені доконче потрібні, бо в театрі давали вечером того дня оперу „Люція з Ляммермору" і я не міг здержатись, мусів піти послухати співу Закревського (також бувшого бурсака). Білет на ґалерію коштував 21 кр., а 4 кр. треба було для сторожа Івана, щоб пустив до хати півля опери.

Яке враженне зробила на мене тоді опера, словами неможливо передати... Я був увесь в огні... переживав кожду драматичну сцену поаний правдивого болю і розпуки. Тоді я присяг собі в мисьлях перед Богом, що я мушу бути оперовим співаком. Я чув у собі таку безмірну силу чуття, болю і розпуки та краси співу, яку обоє сі нещасні коханкове представляли, що з тої пори я вже не міг собі дати ради, плакав по ночах, молився Богу і просив помочи. Бог через добрих людей допоміг зібрати трохи грошей.

Я поїхав до Італії. Там трохи довчився і зачав мою карієру. Перше в концертах, а потім у Форлі я дебютував в опері „Марта" з дуже гарним успіхом. Так зачалася моя карієра. Я дуже набідувався сам і тому другим помагаю, скільки можу.

Цікаво для загалу булоб пізнати мою методу співу: на чім полягає краса голосового звуку. До сього я маю вже досить багато матеріялу, але се писано по польськи для моєї школи у Варшаві.

* * *

Стільки великий Артист про початки своєї життєвої боротьби за творчі ідеали, яка увінчалася небавком повною перемогою і тріюмфами европейського розголосу. Читаючи сі скромні рядки, приходиться мимоволі з глибин сердечної туги жалувати, що ся артистична карієра, повна блеску і слави, здобуток ґеніяльного таланту та невтомимої праці Олександра Мишуги, минулася. Прогомоніла, як і стільки енших славутніх карієр на овидах европейської сцени... Та хоч замовк на віки чарівний голос і прогомоніли оркани ентузіязму, що колись потрясали всіми сценами, на яких виступаа сей великий український співак, то память його не загине, як не загинула память Аделіни Паті, Малібран і инших первшорядних звізд на небі европейського театрального мистецтва. Память великого мистця, патріота і громадянина Олександра Мишуги буде жива в українськім народі так довго, доки його істнування... Скільки то жертволюбивости, скільки самовідречення було в тих княна народні спраи! Ще на короткий час перед смертю писав він до нашої Редакції, пересилаючи 5000 нім. марок на народні цїли: „...Я добре знаю що се не може богато помогчи, але я хочу сею дрібницею зазначити мою щиру зичливість і любов для Вас за ті великі труди і пожертвовання для нашої української справи. Честь Вам за такий труд! Я болію над тим, що хоч трохи матеріяльно не можу Вас підтримати й додати фізичної сили до Вашої духовної праці"... А далі, згадуючи про „Дантейське пекло" в краю і про своє життє на чужині, Покійний писав: „Ваш Український Прапор" — то для мене єдина втіха і правдивий корм для моєї зболілої душі. Нехай Господь благословить Вам на кождім кроці, додасть сил душевних і тілесних до провадження нашого святого діла, нехай Ваш повів дасть сторичний плід!" А кінчить своє сердечне письмо великий Артист ось таким щирим привітом для всього громадянства: „Всім Дорогим моїм Землякам і Трудженникам у нашім святім ділі — глибокий поклін і сердечний привіт...!"

Отсими зворушливими й останніми відгуками високоблагородної душі великого українського Артиста кінчимо сю коротку згадку про нього. Нехай вона буде ще одним лавровим листочком у пишнім вінцю слави, що його поклала на могилі незабутнього співака і громадянина Олександра Мишуги — Муза української творчости.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОЗІР! УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ: ПОЗІР!

Пасайк, Кліфтон, Петерсон, Ґарфілд, Валінґтон, Синґіґ і околиця!

Заходом Укр. Комітету несення помочі Рідному Краєви в Пасайку, Н. Дж., відбудеться

ВСЕНАРОДНЕ ВІЧЕ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 22-ГО ЖОВТНЯ 1922 Р.

о годині 2-гій пополудни у великій галі в будинку шкільнім при Президент Стр. 212 в Пасайку.

На віче прибуде яко бесідник представитель Зах. Української Народної Республики **Др. Лука Мишуга.**

Всіх щирих Українців (не на словах, а на ділах) котрих кличем є: „Братів визволяти" — проситься о як найчисленнійшу участь на тім вічу.

Український Комітет Несення Помочі Рідному Краєви.

ВЕСЬ ДОХІД НА УТРИМАННЄ РІДНОЇ ШКОЛИ В ЗОЛОЧІВЩИНІ.

Заходом Комітету Несення Помочи Рідній Школі в Золочівщині, відограє Т-ВО „УКРАЇНСЬКА ЖІНОЧА ГРОМАДА"

В СУБОТУ, ДНЯ 21-ГО ЖОВТНЯ 1922 Р.

в УКР. НАР. ДОМІ, 217-219 E. 6th St., NEW YORK, N. Y.

драму в 5-ох діях, зі співами і танцями, Михайла П. Старицького

ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ, ТА НА ВЕЧЕРНИЦІ

Режісер: БЕЗТАЛАННИЙ.

Початок о годині 7.30 вечером.

ВСТУП: $1.00, 75 і 50 цнт. По представленню БАЛЬ.

Дорогі Родимці! Комітет несення помочи Рідній Школу в Золочівщині просить Вас о поміч підтримати українську приватну гімназію, семінарійні курси і народну школу в Золочеві. До тих шкіл ходить тепер поверх 7 сотень українського квіту — се є сироти — діти інвалідів, робітників і селян Представте собі горе наших рідних в старім краю, котрі собі від уст віднимають, а дають на утриманнє приватних шкіл. Чи ми маємо відмовити їм помочи? Ні! Цього ми не зробимо ніколи. Численна участь в представленню, се практичний спосіб несення помочи, тож приходіть всі.

43-44 КОМІТЕТ.

ПАМЯТАЙТЕ

НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

Жертви належить слати на:

АДРЕСА:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building, Washington, D. C.

Ку Гунґ-Мінґ.

НЕЦИВІЛІЗОВАНА АМЕРИКА.

(Слідуюча стаття була спершу опублікована в „Північнім Китайськім Прапорі", в Пекіні, Китай. Опісля її друкували декотрі англійські та американські ґазети. Подаємо її в переводі д. Луки Стандрета).

Оден Американець дуже зіритований тому, що я був сказав в своїй одній статті, що Англійці є одинокий новочасний нарід в нинішному світі, який уміє правити імперією, сказав до мене:

„Щож скажете про нас, Американців? Хотяй Злучені Держави називаються республікою, то чи не правимо ми краєм так великим, як Британська Імперія?"

„Так", відповів я,—„однак є одна велика ріжниця між британським народом а вами, Американцями: Британський нарід яко нація є нація з цивілізацією, коли ви, Американці, живучи тепер у ваших плястрованих і цементових, хмародерних шатрах є ще номадною нацією без ніякої цивілізації."

„О", сказав тоді до мене Американець, розгнівано і насмішливо, — „ви говорите се тому, що ви одержали образованнє в Англії і не були ніколи в Америці".

Я справді пригадую собі тепер, як оден китайський представник до Америки, бл. памяти Чанґ-Ін-Ґуан, котрого покарано смертю підчас заворушення Боксерів, викликав раз здивованиє тай втіху серед Американців в Америці заявою, що він найшов в Америці всьо, що чоловік бажає, кромі — релігії. „Що",—сказала тоді одна американська ґазета,—„ми, Американці не маємо релігії — ми, з церквою при кождій улиці і з нашими місійними товариствами! Прецінь ми в Америці маємо тілько релігії, що ми є в стані експортувати до Китаю і Кореї більше сего товару, ніж який инший край".

Одначе китайський дипльомат мав повну слушність в тім, що він сказав. Лише що він дійсно хотів сказати не те, що в Америці нема релігії, але що в Америці нема цивілізації. Правдиве китайське слово на „цивілізацію", лійо, (буквально, церемонія або форми чемности і музики) правильно переведене першими єзуїтськими місіонарами словом „релігія", яке сей китайський дипльомат мав на думці, означає і релігію і цивілізацію. В противенстві до Европи і Америки, де релігія се щось для вживання лише в неділю, а цивілізація се зовсім друге — для вживання в прочі шість днів тижня, в Китаю релігія се цивілізація, а цивілізація се релігія; оба слова означають одну і тусаму річ, іменно форму або вираз духового життя, котре є для уживання не лише в неділі, але й кождого дня людського життя.

Але заки підемо дальше, позвольте мені вияснити, що я розумію під виразом нація з цивілізацією і нація без цивілізації. Тепер ми кажемо, що старинні Греки і старинні Римляни були вельми цивілізовані нації. Чому? Тому, що кромі правління і вoювання, кромі продукования матеріяльних товарів і роблення грошей через продаж товарів, ті старинні нації також витворили духові річи, такі, як штука і література, а що важнійше своєю штукою і літературою розвинули високі, досконалі типи людськости в їх великих людях — всіх, що тепер, коли вони вигинули і перестали бути націями, люди наступаючих поколінь памятають, подивляють і цінять. Вкоротці, цивілізована нація се нація, що має духове майно або, як Карлайл називає, „зреалізовані ідеали".

Причина, отже, чому я сказав, що британський народ яко нація є нація з цивілізацією, є та, що кромі крамарства, виграння битви під Вотерльо і правління Індійською Імперією, британський народ, подібно як старинні Греки і Римляни, витворив теж одну, дуже велику духову річ — може з одним винятком, найбільшу річ, по моїй думці, яку модерна Европа коли витворила — а се є Вілієма Шейкспіра. Говорячи про Шейкспіра, Карлайл в своїм „Герої та Почитанне Героїв" слушно каже: „Він є найвеличавійша річ, яку ми, британський народ дотепер зробили". Якби знищити британську імперію завтра, тисячу літ опісля люди, читаючи твори Шейкспіра, сказалиби, що британська нація була нація з вельми високою цивілізацією.

В дійсности, як се одно латинське слово „virtus" (мужество, чеснота) — не чеснота в анґлійськім змислі, але чеснота японського Самураї — є доказом для тих, що розуміють латину, що старинні Римляни були нацією з дуже шляхотною цивілізацією — так і англійське слово „джентелмен" само без жадного Шейкспіра достаточно вказує, що британська нація є нація навіть з гарнійшою цивілізацією чим шляхотна цивілізація старинних Римлян, тому що ся цивілізація, злагоджена духом і деалом християнської благородности, витворила тип людськости, званий „джентлмен". Бо головна і одинока ціль цивілізації — не робити і вчити людий бути сильними, але шляхотними. Иншими словами, розвинути і витворити не се, що Кіплінг зве неотесані, вульґарні, „в флянелю завинені дурні", які можуть вийти подібно як американське Y. M. C. A. в Китаю пробує тепер робити, але розвинути і витворити джентлмена, який, як ми, Китайці говоримо, розуміє лі-йо, чемність, добрі манери, або „добрі форми", як Англієць се називає, і музику.

Я можу сказати, що тут і є причина, завдяки якій британський народ є одиноким модерним народом в нинішнім світі, що, як я сказав, може правити імперією, є та що ідеалом британської або англійської цивілізації є єстворити „джентлмена". Великий жовнір-джентлмен Японії, Токуґава Іяясу, викинувши своїм острим мечем „жорстокого діявола" з февдальної Японії — так само, як британський „незнаний воїн", якого недавно похоронили в Вестминстерському опатстві в Англії, тепер викинув „діявола" званого Furor Teutonicus з февдальної Німеччини — лежачи на смертній постели, післав по свого онука Темітсу і сказав до нього: „Ти є тим мужем, що колись буде мусіти правити державою. Памятай, що спосіб правління дуржавою є мати благородне і ніжне серце".

Причина, здається мені, чому японський державник тепер находить трудним правити Кореєю, лежить в тому, що модерні Японці, місто читання і научання своїх студентів Ґуай Ші, тепер читають і вчать їх праґматичну фільософію і політику професора Дюі-я і тим робом забули основи політики, які містяться в словах їх великого Шоґуна, які я щойно цитував.

Таксамо причиною, чому британські політики теперішної Англії знаходять трудности в правлінню Ірляндією, є те, що модерний Англієць нині не знає, що се не була британська демократія, британська конституція або парлямент, але британська або англійська цивілізація з джентлменом як своїм ідеалом; в коротці, се не була британська товпа, але британський або англійський джентлмен, що збудував нинішну велику Британську Імперію. Однак сего нема ні тут, ні там.

(Конець буде).

НЮ ЙОРК, Н. Й.

НЕДІЛЯ 22. ЖОВТНЯ 1922 Р.

година 2.45 пополудни

НАРОДНЕ ВІЧЕ

в Українськім Народнім Домі, 217 East 6th Street, New York, N. Y.

СПРАВИ:

1. Події в Галичині і наша задача.
2. Перед Національним Конґресом у Филаделфії.

43,45

До участи у вічу запрашає Українців-громадян міста Ню Йорку

Ліга Горожан і Ветеранів.